

سخن سردبیر

تاریخ، آینه تمام‌نمای رویدادهای پیشین در طول حیات بشری است و می‌تواند به منزله رهنمودی ارزشمند برای نیل به آینده‌ای استوار و درخشان به شمار رود. نگرش ژرف‌بینانه و پژوهش‌مدار به گذشته و بررسی سیر تحول دانش بشری در گذشته، می‌تواند ابزاری مهم برای کسب آگاهی از تجربیات پیشینیان جهت رسیدن به اهداف والا باشد.

از آنجا که تاریخ هر ملت بیانگر ارزش‌های دینی، علمی، اخلاقی، هنری و... آن ملت است، از این رو تاریخ هر ملت بیانگر هویت آن ملت و ترسیم‌گر خط‌مشی گذشته آن می‌باشد که در جهت نیل به افق‌های بلند آینده آن ملت تأثیر گذار است. به فراموشی سپردن تاریخ، در حقیقت به فراموشی سپردن هویت و ارزش‌های ملی است؛ و پاسداشت هویت هر سرزمینی از ضروریات آن سرزمین است.

تمدن ایرانی - اسلامی از مهم‌ترین، قدیمی‌ترین و پویاترین تمدن‌های بشری است. مشارکت فعال ایرانیان در اوج‌گیری تمدن اسلامی، نشانگر دارا بودن پیشینه‌ای غنی است؛ طبق اسناد و منابع تاریخی، ایران یکی از تمدن‌های پرمایه باستانی است که قوام آن بر مدار وحدت ملی و ثبات ارضی و تفکر توحیدی بنا شده است. فلات ایران به عنوان مأمن اقوام آریایی به سرعت بر تارک تاریخ تمدن درخشیدن گرفت. آثار تمدن برجای مانده از ماده‌ها، پارت‌ها، هخامنشیان و ساسانیان مؤید این مدعاست. توجه فرمانروایان به خصوص پادشاهان ساسانی به علم و دانش‌پروری، به‌ویژه در زمینه دانش پزشکی، ایران را به پایگاه علمی شرق مبدل ساخت. تاریخ پزشکی ایران، به عنوان بخشی از مدنیت این سرزمین، نقش مهمی در اعتلای فرهنگ جهانی داشته است؛ نقش مهمی که بسیاری از مستشرقان و ایران‌شناسان بزرگ جهان بدان اذعان نموده‌اند و در رساله‌ها و

کتاب‌های خود، سرزمین ایران را زادگاه دانشمندان و پزشکان برجسته‌ای دانسته‌اند که خدمات ارزنده‌ای را در طول تاریخ به بشریت ارزانی داشته‌اند.

تاریخ پزشکی به مطالعه، شناخت تاریخ، سیر تحولات دانش پزشکی و تأثیر مکاتب طبی بر یکدیگر می‌پردازد. دانش پزشکی ساخته و پرداخته ملت خاصی نیست؛ بلکه در گوشه و کنار جهان، به دلیل نیاز و با کمک تجربه و تلاش، هر قومی توانسته است به بخشی از آن دست یابد.

در ایران باستان نیز دانش پزشکی به صورت پیشرفته و سازمان‌یافته موجود بوده و آن‌گونه که از نوشته‌های اوستا و فرمان‌های بهداشتی آن هویداست، پزشکی ایران از بصیرت کافی در بهداشت و سلامت در آن دوران برخوردار بوده و پزشکان نیز از عالی‌ترین طبقات جامعه به شمار می‌آمدند که پس از انجام امتحانات و گزینش‌های متعدد به آنها اجازه طبابت و جراحی داده می‌شد.

یکی از مهم‌ترین مراکزی که در اعتلای علم پزشکی ایران باستان، نام و آوازه‌ای بس بلند در تاریخ داشت، دانشگاه جندی‌شاپور می‌باشد. امتزاج پزشکی ایرانی، هندی، سریانی، و یونانی در جندی‌شاپور محقق شد. جندی‌شاپور که مهم‌ترین مرکز پزشکی عصر به شمار می‌آید محیطی بود که مرکز تجمع دانشمندان با ملیت‌های گوناگون بود. از مزایای بزرگ دانشگاه جندی‌شاپور آن بود که در این دانشگاه علاوه بر تعلیم علوم حکمی، فلسفی و ریاضی، علوم طبی نیز رونق زیادی داشت و تعداد بسیاری از طالبان طب از داخل و خارج بدانجا روی می‌آوردند. پزشکان مکتب جندی‌شاپور از درخشش بسیاری برخوردار بودند و به گفته قفطی در کتاب تاریخ‌الحکما، مردم جندی‌شاپور از اطبا بودند که در فن طبابت بسیار حاذق و این علم از عهد ساسانیان در آن سرزمین مقامی بلند داشته است؛ از این رو در دوران تمدن اسلامی نیز این دانشگاه و اساتید طراز اول آن از آل بختیشوع و آل ماسویه و دیگران همواره مورد توجه خلفای اسلامی بوده‌اند. این دانشمندان، علم پزشکی این مرکز را به بغداد و دنیای اسلام منتقل کردند. در عصر ترجمه - از قرن دوم هجری به بعد - بسیاری از موارث پزشکی جندی‌شاپور

و سایر نقاط مرتبط، به بیت‌الحکمه بغداد منتقل گردید و با ترجمه آثار آن، تحولی شگرف در طب اسلامی روی داد و بسیاری از دانسته‌های علم پزشکی به جهان اسلام راه یافت. آشنایی پزشکان مسلمان با دستاوردهای علمی قدیم، راه را برای تحقیقات علمی در حیطه دانش پزشکی گشود و نوآوری‌های عالمانه مهم‌ترین بایستگی طب اسلامی بود.

تراوش این نهضت علمی عظیم، به خصوص در عرصه پزشکی ظهور دانشمندان بزرگی همچون طبری، رازی، ابن‌سینا، اهواری، جرجانی و... را در پی داشت که پژوهش و آزمایش‌ها و آراء تخصصی ایشان از مواد اصلی آثار پزشکی دوره‌های بعد قرار گرفت، ضمن اینکه این بزرگان از پایه‌گذاران علوم پزشکی در شکل‌گیری طب اروپا و جهان نیز به شمار آمده‌اند که با بررسی تاریخ پزشکی ایران و جهان می‌توان به این حقایق مسلم تاریخی دست یافت.

از آنجا که ایرانیان در حیات چندهزار ساله خویش به طور پیوسته با ملل گوناگون دنیای قدیم و جدید در تعامل علمی و فرهنگی بوده‌اند و خاستگاه پزشکی ما ایرانیان از همین هویت علمی و ملی گهربار می‌باشد از این رو حفظ این میراث ارزشمند، بازبینی، واکاوی و طبقه‌بندی این دانش کهن و ریشه‌دار و استخراج مبانی و راهکارهای آن جهت برداشتن گام‌های استوار بعدی می‌تواند از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌های ذیربط باشد؛ چرا که دانشگاه علاوه بر داشتن رسالت علم‌آموزی و توسعه تخصص، دغدغه‌هایی فراتر از این برعهده دارد که ابعاد آن مشتمل بر آفرینشگری انسان در زمینه تمدن و تاریخ بشری برای نیل به این اهداف والا و ارزشمند می‌باشد.

فصلنامه تاریخ پزشکی به عنوان نخستین نشریه ایرانی که به‌طور مستقل در زمینه تاریخ پزشکی به چهار زبان فارسی، عربی، انگلیسی و فرانسه منتشر می‌شود، رسالت سنگین این مسئولیت را بر عهده دارد و تلاش می‌کند بستر مناسبی را برای تعاطی افکار، آراء و اندیشه‌های صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه تاریخ پزشکی فراهم سازد. به علاوه، این فصلنامه درصدد است با بهره‌گیری از تجربیات

ارزشمند متخصصین ذیربط، زمینه مطالعه و تحقیق و تتبع بیشتر را فراهم آورد و بتواند پایگاهی برای بیان نظرات و دیدگاه‌های اندیشمندان این حوزه باشد. بمنّه و کرمه.

سردبیر